

El primer de maig, la revista Pedracastell i l'Aplec de la Creu

De moment tenim poques dades documentals sobre la celebració del Primer de Maig a l'època de la 2a. República a Canet. Únicament ens ha pervingut l'acta corresponent al ple municipal del 25 d'abril de 1931, quan encara governava el consistori provisional, en la qual el conseller Joan Illa Sala, representant del Bloc Català Republicà (partit que més tard seria un dels que formarien ERC), sol·licità que amb motiu del Primer de Maig es possessin les banderes a l'ajuntament. El conseller socialista Martí Ricart Solà va manifestar que li estranyava que un membre d'un partit burgès sic fes una petició com aquella. La proposta fou aprovada per unanimitat i en els anys vinents, mentre va governar la coalició ACR, ERC i USC, es va fer la mateixa petició amb el mateix resultat afirmatiu, si bé la proposta sorgia de les files dels socialistes. No ens ha pervingut que durant la República els sindicats locals fessin actes commemoratius en la celebració del Primer de Maig, la qual cosa no vol dir que no n'hi hagués, sinó que no les tenim documentades. Sabem també que el primer de Maig va celebrar-se durant la guerra, amb un caràcter més reivindicatiu que mai, però a l'interior del local del cinema Canetenc.

Després de la guerra, no solament va ser prohibida la celebració del primer de Maig, sinó que oficialment es va convertir en "La festividad de San José Artesano". A Canet aquesta transformació va tenir una versió lo-

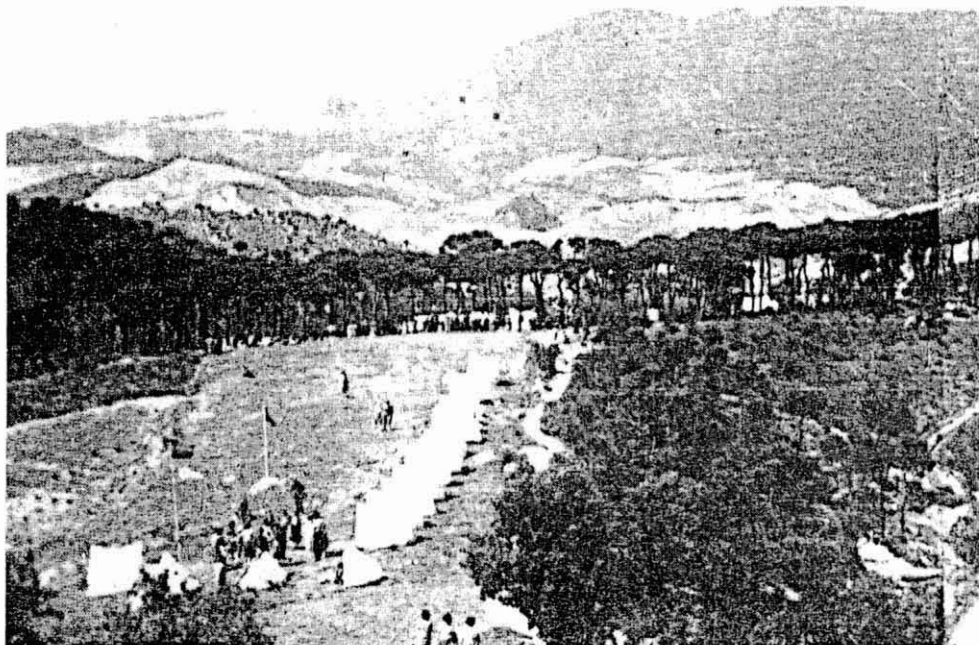
cal que va acabar substituint el Primer de Maig per la "Festivitat de Santa Creu", que si bé no era exactament el mateix dia, s'esqueia només tres o quatre dies més tard, cosa que a la llarga va

L'ànima d'aquesta transformació va ser el grup de la revista Pedracastell

facilitar la coincidència de l'aplec Pedracastell i el Primer de Maig tal i com se celebra a l'actualitat. L'ànima d'aquesta transformació va ser el grup que es formà a l'entorn de la revista "Pedracastell", la qual tractarem breument de recordar. El primer número de Pedracastell va sortir el mes d'agost de 1946 i va durar fins a 1954. Al número 59

corresponent als mesos de juliol i agost de 1951, data que devia coincidir més o menys amb el seu moment àlgid, s'hi feia la presentació del cos de redacció en ple d'aquell moment.

A part de fer la presentació del cos de redacció, també s'hi fa el repàs històric de la revista i explica que un dels membres fundadors va ser Josep Ma. Llauger Busquets (*1905), el qual també va ser el primer "Jefe de Circulació" sic. La influència de Llauger va facilitar molt les coses, perquè a part de ser excombatiente, tenia amistat amb un membre de la censura, gràcies al qual, Pedracastell no passava per aquest tràmit. Tampoc s'explicaria l'existència de la revista en uns moments com aquells sense la presència dels més destacats elements del "Régimen": Andrés Carbonell Fulquet (*1917) (una mena d'ideòleg de l'ortodoxia falangista a nivell local), Pere Planas Llauger (1914), Francesc Mas Urruticoetxea (1910) i Joan Campins Alsina (1917). Tots ells havien fet la guerra amb els vencedors de la guerra civil. Llauger, que era el més gran, tenia

41 anys i Campins i Carbonell, que eren el més joves 35. Únicament Antoni Mas Urruti-koetxea havia anat al front amb els republicans, però després de la guerra s'havia definit i identificat amb les mateixes idees del seu germà Francesc.

Del grup dels joves, els de més edat eren: Joaquim Geli Fernández i Josep Sisquella Quinto, que tenien 28 anys, i els de menys Joan Oms Campeny i Joaquim Pera Viñolas que en tenien 22 (descomptant

Francesc Sisquella que l'any 1946 només tenia 18 anys i Joaquim Pujadas 15 i que es devien incorporar més tard. Els restants Vicenç Estarlich Torrus en tenia 23, Josep Rovira Fors 24 i Sebastià Arnau Dangla 26.

**Pedracastell
el formaven
dos grups
generacionals
ben
diferents**

Es tractava, doncs, de dos grups de dues generacions ben clares; el primer estava format per 5 homes d'entre 41 i 32 anys que havien fet la guerra amb el bàndol dels vencedors i de l'altre grup (parlem de 1946 quan va començar la revista), el seus membres tenien entre 28 i 22 anys. Entre els joves del primer grup i els grans del segon només hi havia 4 anys de diferència, però la diferència estava sobretot en el fet que els primers havien fet la guerra i els segons no

i que a més a més, la majoria dels del segon grup eren de famílies republicanes de centre o d'esquerres moderades. L'únic vincle que hi havia entre ambdós grups era el catolicisme i a part d'aquest fet, la cohesió provenia majorment de les bones relacions d'amistat entre Francesc Mas per part dels franquistes i Josep Rovira per part dels joves catalanistes. Els anomeno catalanistes per a diferenciar-los i ajudar a entendre'ns d'alguna manera i perquè la majoria dels joves devien ser catalanistes en un grau o altre. En aquest sentit, potser val la pena destacar que, si bé durant aquells anys Francesc Mas no solament estava afiliat i identificat amb l'ideari de la Falange Española, sinó que havia estat el primer "Jefe Local" a l'entrada de les tropes Nacionales; també era, però, l'únic del seu grup que abans de la guerra civil havia pertangut a una formació catalanista: quan va esclatar el conflicte, Francesc Mas era secretari local de les Joventuts de la Lliga. Pel que fa als joves, si els hagués estat possible definir-se políticament, el seu perfil ideològic probablement hauria estat proper o afí a la democràcia cristiana. Això, però, hem de deixar-ho com a mera hipòtesi, naturalment.

Gràcies als bons oficis de Llauger els eximien de passar per la cen-

sura la majoria de vegades el perfil catalanista dels joves, des de ben aviat la revista va publicar alguna coseta en català: un conte de Nadal del Sr. Estartús i els poetes acostumaven a emprar aquesta llengua en les seves composicions. A l'esmentat número 59, doncs hi consta que Francesc Sisquella Quinto va substituir Josep Ma. Llauger com a "Jefe de Circulació", Sebastià Arnau Dangla era el fotògraf i Vicenç Estarlich el poeta oficial de la revista com si diguéssim. Els esports anaven a càrrec de Joan Campins Alsina i Joaquim Pujadas Torrent, Joan Oms Campeny figura com a administrador i Joaquim Geli Fernández feia els mots encreuats i va ser qui va fer el disseny de la famosa capçalera. El crític d'art i comentarista de temes de fons era Josep Sisquella que també signava amb el pseudònim de Niger Calamus, Pere Planas Llauger, que parlava de temes econòmics i de la indústria i la resta escrivien de temes diversos. Pere Planas, però, era, a més a més el president, detall aquest últim que no cal perdre de vista, perquè un dels objectius principals de la revista era aconseguir de situar-lo com a alcalde, cosa que va reixir efectivament. Entre els pesos pesants, el més destacat ideològicament era Andrés Carbonell Fulquet, que

La redacció de la revista Pedracastell (1946-1954)

feia els escrits editorials i de fons i l'únic que no utilitzava un castellà instrumental, sinó d'un barroc gairebé *gongorino*. Josep Rovira, a part d'exercir de cap de redacció i de reporter tot terreny, segons la mateixa font esmentada "era el *hombre de la iniciativa y el dinamismo*". Francesc Mas era el director i sota el pseudònim de "El senyor Pepet" (una mena d'alter ego), escrivia articles d'un humor blanc i sense espines, a mig camí entre Castanys i Cornet. Els articles del Senyor Pepet ara resulten superficials i insubstancials, però en aquella eren un dels de més èxit de la revista. I és que la revista va sortir amb diversos objectius, alguns perfectament explícits com el de fer Pere Planas alcalde, però el més important de tots i que no es podia dir, era perfectament implícit: es tractava de recuperar una convivència cívica, que amb la guerra i la postguerra immediata a Canet, havien quedat molts i molts graus sota zero. Es tractava de lluitar contra la depressió profunda en què estava sumida la població, però la circumstància no permetia pas els tractaments de xoc. Per tant, no era cosa d'inquietar el personal amb segons quina mena de broma càustica, perquè ja ho era la situació. La malaltia social de la guerra, a nivell local havia tingut una intensitat tan greu, que el més fort que es podia administrar al personal éren els acudits d'un personatge molt tòpic i nostàlgic, inspirat en els petits rendistes d'abans de la guerra que només creien en la tranquil·litat i els bons aliments, la qual cosa, òbviament coincidia amb

les carències més bàsiques d'aquell període.

Els altres objectius del grup Pedracastell

A part de les persones del consell de redacció, l'associació o agrupació Pedracastell tenia molts altres simpatitzants d'una certa diversitat social i que en la seva majoria, era coincident amb la dels que escriven. Va resultar decisiu per a aquest grup l'arribada com a rector de Canet de Mn. Joan Costa i Tapiola. Aquest sacerdot reunia en la seva persona les dues característiques més destacades dels dos grups que formaven i informaven la revista. Per la seva edat i condició, Mn. Costa coincidia ideològicament amb els grans, o sigui: era bàsicament franquista, però com a home de cultura (era doctor en filologia clàssica) també era catalanista, amb un temperament extravertit i una versatilitat de signe populista que el feien atractiu per als joves. Només s'explica per un objectiu tàctic del bisbat l'arribada a Canet d'una personalitat destacada com la seva.

A Canet, la revolució del 36 va tenir una ferocitat inusitada que va destruir més del 70% de tot el patrimoni religiós i, va perpetrar l'assassinat de 13 religiosos dels 58 que hi havia. El primer rector de la postguerra, Mn. Josep Mercadé, va tenir una executòria nefasta moralment i incompetent per a la reconstrucció dels elements destruïts.

El principal objectiu de Mn. Costa

com a rector de Canet, era subsanar aquests dèficits i contribuir a la pacificació i recuperació moral i cívica, per tal d'adaptar-los a les disposicions del nou règim naturalment. Es tractava d'objectius coincidents amb els del grup Pedracastell i estaven condemnats a entendre's i a donar-se suport mútuament. I així va ser com, en l'aspecte polític, van aconseguir col·locar els dos càrrecs de més influència local del Règim franquista: Pere Planas com a alcalde i Francesc Mas com a tinent d'alcalde i "Delegado Sindical", però això va durar *grosso modo* des de l'arribada de Mn. Costa l'any 1948 fins a 1952. La culminació de tot plegat va ser, però, la inauguració de la nova creu de Pedracastell, un element en el qual s'hi sintetitzaven totes les aspiracions i els anhels del grup i aquest no era altre que la pròpia creu de Pedracastell, dinamitada el 26 de juliol del 36. Pel seu valor simbòlic o emblemàtic que direm ara.

El localisme, la primera taula de reconstrucció

Josep Rovira és a qui es va deure se'ns dubte la idea fundacional, inspirada sembla en els actes de la coronació de la Mare de Déu de Montserrat als anys 40. L'any 1973, en una conferència commemorativa sobre el vint-i-cinc aniversari de la revista Pedracastell, deia que la "unitat de principis del grup es va aconseguir a través de la cosa local". Més que un acte de voluntat comuna, això devia ser necessari,

ja que el contrari no hauria estat possible. A partir d'aquest punt d'acord, cadascuna de les parts naturalment tractava de portar l'aigua al seu moli ideològic. Per la seva part, Rovira ha dit moltes vegades que allò era un intent de fer possibilisme catalanista en un temps en el qual això era impossible. Per tant, en el grup de Pedracastell no hi havia un nucli homogeni que permetés la formació d'una plataforma comuna i uniforme, en la qual recolzar-hi els criteris de la revista; una altra cosa eren els objectius, en aquests sí que hi podia haver-hi acord, perquè es tractava d'objectius religiosos i tots eren catòlics. I aquest devia ser l'element cohesiu més important de la revista i de la *Institució Pedracastell*.

Amb el tema de la Creu, Josep Rovira i els seus companys menys descatalanitzats o menys espanyolistes, van fer un pas endavant i per fer-lo van haver d'anar enrera i recuperar la figura del Dr. Marià Serra Font, inventor i animador de la primera creu de Pedracastell i que alhora havia estat la màxima figura del catalanisme conservador de Canet. Del Dr. Marià Serra, els franquistes, malgrat que van treure-li el nom a la via de Canet que el portava, tampoc podien dir que no fos catòlic, perquè va ser-ho de forma extremada i a més a més, tenia l'ombra protectora d'un fill, que tot i ser el continuador de les seves mateixes idees polítiques i nacionals, com que va ser assassinat durant la revolució proletària del 36, els vencedors el tenien conceput de "*Caído por Dios y por España*". Amb tot, tant en els temes com en les obres que promogué el grup Pedracastell, predominaren de forma aclaparadora els temes religiosos o vinculats a la litúrgia del catolicisme, convertit en *nacional-catolicismo* pels avatars de la història recent i això no es pot perdre de vista ni un moment. En el catolicisme de la postguerra va haver-hi una mena d'entestament o d'entossudiment, que el portava a comportar-se com si el catolicisme del país fos realment integral, total, que és tant com dir,

ANO VI - Núm. 49 Redacción y Administración: Castellar, 2 Casa de Mar Julio - Agosto 1951

V ANIVERSARIO

¡La Redacción de PEDRACASTELL en el banquillo!

Claro que han renunciado a ser un semanario de actualidad local, que de hecho en 1951 volvió a ser un semanario de actualidad local. Voluntades que se hallan en el espíritu de la redacción de Pedracastell, que ha sido siempre un semanario de actualidad local, que ha sido siempre un semanario de actualidad local, que ha sido siempre un semanario de actualidad local...

EL SANTUARIO DE LA VIRGEN

El santuario de la Virgen de la Creu de Canet es un santuario de la Virgen de la Creu de Canet, que ha sido siempre un santuario de la Virgen de la Creu de Canet, que ha sido siempre un santuario de la Virgen de la Creu de Canet...

que a la vez, como se ve en la foto, es un santuario de la Virgen de la Creu de Canet, que ha sido siempre un santuario de la Virgen de la Creu de Canet, que ha sido siempre un santuario de la Virgen de la Creu de Canet...

totalitari. Es comportaven com si ningú no pensés diferent d'ells i aquesta era l'única manera de pensar que s'acceptava i de fet, era l'única que tenia dret oficial a l'existència. Sobre aquesta opció tancada i maniquea, el grup Pedracastell o més concretament el seu animador principal Josep Rovira, tractà de projectar-hi una mena de populisme, que en realitat no era altra cosa que populisme burgès, davant de la manca d'existència de qualsevol forma contrària de pensament, no ja d'esquerra, sinó ni tant sols de sindicalisme i això feia que aquest populisme religiós o político-religiós, tingués una aparença d'una col·lectivitat generalitzada. Amb tot, es va fer la nova creu que es va inaugurar l'any 1953 i després d'això i de situar els seus principals

patrocinats a l'ajuntament, el grup es va trobar sense objectius i va declinar en molt poc temps, fins al setembre de 1954. Malgrat això, va desaparèixer l'aspecte polític i l'aplec de sardanes seguit a la seva empara va continuar i és el que encara se celebra el primer de Maig. Va continuar perquè el sindicat de CCOO, quan va tenir activitat a Canet a l'època de la transició, va estar a punt de reivindicar, o sigui, desenmascarar tota aquesta manipulació històrica. Amb bon criteri, crec, no ho van fer perquè, amb el pas del temps i la desaparició del franquisme, l'única cosa de veritat que quedava era l'aplec de sardanes i contra això, naturalment, no hi volien pas anar.

XAVIER MAS I GIBERT
escriptor